

בין תיאוריה למציאות

סיקורת ספרים

לעתים רחוקות מקשרת יצירה ספרותית אוטוביוגרפית, כמו ספר זה, בין רעיון תיאורטי לבין המציאות הממשית

ברק ביטון, בזכות האמונה שבאדם, תל אביב ובן שמן, מערכות ומודן בסיוע משרד הביטחון ההוצאה לאור, 2016; 232 עמודים

ד"ר פננה מירון, ראש תחום חינוך, מומחה בכיר, אשלים-נוינט ישראל

הספר **בזכות האמונה שבאדם** הוא ספר חובה לכל מי שמעוניין לשפר את היכולת של מערכות חברתיות, לשמש גורם המסייע להסתגלות של בני נוער וצעירים בסיכון ולתרום לתפקוד הנורמטיבי שלהם. בכתיבה אותנטית מצייר ברק ביטון, תמונות מלאות צבע וחיים מתקופות שונות בחייו. התמונות האלה הן בבחינת אוצר בלום לכל מי שמנסה להבין את האופן שבו משפיעים גורמי סיכון וגורמי הגנה, על סיכוייהם של ילדים וצעירים בסיכון להשתלב בחברה הישראלית. הספר מתאר את המסע המפרך שנדרש לעשות צעיר ישראלי שגורלו לא שפר עליו, בדרכו להתפתחות אישית ולמוביליות חברתית. כל אחד מפרקי הספר כולל את התמונות המרכזיות שנחוצות, כדי להבין באופן עמוק כיצד מצליח צעיר שנתקל בשל נסיבות חיי בגורמי סיכון רבים להתגבר על המכשולים, כיצד הוא נעזר באחרים וכיצד הוא מנצל את ההזדמנויות הניתנות לו על-ידי דמויות משמעותיות במערכת החינוך ובצה"ל. התמונות השונות אודות גורמי הסיכון וההגנה בקרב חיילים, שנמצאו במחקר שערך אל"ם בצלאל חיון,¹ מקבלות בספר המחשה חיה. לדוגמה, מספר ביטון על ילדותו בסביבה של מצוקה קשה ושל עוני מזעזע. ואולם, לא הטילה עליו המשפחה להשתתף בעול

הצבאית עשויה לשמש גורם מוגן, המצמצם את ההשפעה המזיקה של גורמי הסיכון שבחייהם של חיילים שגדלו במשפחות מצוקה.

הסיפור של ביטון ממחיש באופן בלתי אמצעי למה הכוונה כשמדברים על אישיות שיש בה עמידות וחוסן, וכיצד יכול המפקד ליצור יחסים קרובים ומשמעותיים עם החייל, לפעול לכך שישירות שירות מאתגר המספק לו הזדמנויות של ממש לתרום ולתת לו יחס של מחויבות אמיתית. מהספר ניתן ללמוד שדאגה אמיתית של המפקד לרווחתו של החייל, עשויה ליצור תפנית של ממש במהלך חייו ולהובילו מן הסיכון לסיכוי.

כתיבת הספר כשלעצמה ממחישה את היכולת הרפלקטיבית הייחודית של ביטון, ומדגימה כיצד חוסן נפשי מסייע לאדם להתמודד עם נסיבות בעייתיות, שאליו הוא נקלע בחייו. יכולותיו נשמרות באמצעות הקשר שלו עם אביו, שהוא דמות חשובה בחייו. למרות הקשיים אביו מסייע לו וזמין עבורו בכל רגע. כמו כן, בספר מופיעות דוגמאות רבות להצלחתו של ברק ליצור קשרי חברות תומכים ומתגמלים. ועדיין, כפי שהוא מציין, ללא המפגשים עם מפקדים ששימשו עבורו דמויות משמעותיות, ואשר המשיכו לטפח את החוסן גם במהלך השירות הצבאי - הוא היה עלול ליפול בקלות לנוכח מצבי הסיכון שבהם נתקל.

לעתים רחוקות מקשרת יצירה ספרותית אוטוביוגרפית, בין רעיון תיאורטי לבין המציאות הממשית. בזכות האמונה שבאדם הוא ספר חובה לכל המפקדים בצה"ל, והוא יכול לסייע בבנייה של תוכנית הכשרה למפקדים במסגרת הניסיון להבין לעומק, את האופן שבו עשוי צה"ל לפתח חוסן בקרב חייליו ומפקדיו.

ההערות למאמר הזה מתפרסמות באתר הוצאת מערכות.

הפרנסה, וכשגדל ויכול היה לתת כסף לאביו - נעשה הדבר בתור נתינה שחיזקה אותו. ניתן להתייחס לספר הזה ברוח שיטת הלמידה מהצלחות² שפיתח חתן פרס ישראל, פרופ' יונה רוזנפלד, אשר הקדיש את חייו ללמידה של מערכות חברתיות. הלמידה השיטתית של סיפור ההצלחה המתואר בספר, משמשת דוגמה לאופן שבו מערכות חברתיות, בין היתר צה"ל, עשויות לשמש גורם מוגן שיש בו כדי לקדם מוביליות חברתית.

על-פירוב קשה מאוד לתרגם את המסקנות המתקבלות באמצעות מחקר, ולהפוך אותן לאבני דרך יישומיות. קריאה מעמיקה בספר עשויה לקדם את האפשרות ליישם את ההבנות העולות מהמחקרים השונים, ולהסביר למה הכוונה באמירה שהמערכת

